

«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ:
НОВІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ»

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

26 вересня 2023 року

Соціологічна асоціація України
Південноукраїнське відділення САУ
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет психології, політології та соціології
Universitatea de Stat din Moldova
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Centrul Sociologie și Psihologie Socială al ICJPS
Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova

**«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ»**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
26 вересня 2023 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

УДК 316+339.94
ББК 60.5+66.4

Рецензенти:

Інна ГОЛУБОВИЧ, докторка філософських наук, професорка, завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
Денис ЯКОВЛЕВ, доктор політичних наук, професор, декан ФППС Національного університету «Одеська Юридична Академія».

Рекомендовано Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протокол № 5 від 30.11.2023 р.

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – Олена ЛІСЕЄНКО, д. соц. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), голова Південноукраїнського відділення САУ, Україна.

Члени редколегії:

МОКАНУ Віктор – д. соц. н., директор Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, керівник Асоціації соціологів і демографів Республіки Молдова, Республіка Молдова;

БОРІНШТЕЙН Євген – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

ПЕТІНОВА Оксана – д. філос. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

АТАМАНЮК Зоя – д. філос. н., доцентка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

МОКАНУ Анжела – докторка соціології, науковий співробітник Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, Республіка Молдова.

Феномен соціальної консолідації у Центрально-Східній Європі: нові реалії та виклики : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. 26 вересня 2023 року. м. Кишиневу – м. Одеса / за ред. О. В. Лісеєнко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. 93 с.

Матеріали конференції представлені в авторській редакції мовою оригіналу

© Південноукраїнське відділення Соціологічної асоціації України, 2023

© Асоціація соціологів та демографів Республіки Молдова, 2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Література:

1. Гуйван О. 4,5 мільйонів українців отримали статус внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://suspihne.media/amp/264336-45-miljona-ukrainciv-otrimali-status-vnutrisno-peremisenih-osib/>

Ганна ШАРАПОВА

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Початкова освіта», ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

Науковий керівник: Оксана ПЕТІНОВА

докторка філософських наук, професорка кафедри філософії, соціології та МСКД, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

**ДОНБАС ЯК ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП ПОВНОМАСШТАБНОГО
ВТОРГНЕННЯ
(на матеріалах соціологічного дослідження)**

Відтоді, як прочалося повномасштабне вторгнення росіян на територію України, минуло вже більше року, багато людей задаються питанням: «чому почалися бойові дії?». Але багато хто забув, що вони беруть свій початок ще з 2014 року, коли перші вибухи пролунали саме на Донбасі (*Донбас – неофіційна назва Луганської та Донецької областей) [6]. Почалися вони ще вісім років тому, а у 2022 році набрали обертів та поширилися по всій території України.

Наша дослідницька робота пов'язана з вивченням терористичних дій на території Донбасу, багато історичних даних і фактів перемішались з неправдою, тому зараз не можна стверджувати, що користуючись лише одним джерелом, можна дізнатись істину. Все треба перевіряти, найкраще джерело – це люди, свідки тих страшних подій. Зараз, як ніколи, центром уваги є проблема минулих подій на сході. Ця тема викликає інтерес до опрацювання, аналізу та дослідження у представників різних галузей науки, журналістів та політиків. Зокрема, окремі аспекти проблеми з політичної точки зору досліджені в працях Д. Кардаша, А. Березовенка, О. Кондратенка [1, 2, 3], з філософської – С. Романенка, В. Федоренка, М. Шабанова, О. Рубана [4, 5, 7, 8]. На основі аналізу літературних джерел та власного досвіду можна стверджувати, що почалися бойові дії на сході України через неправомірне вторгнення на територію України російських військ з метою заволодіння територіями Донбасу, далеко не всі джерела є достовірними, багато в

інформаційному полі фейкової інформації. Під час встановлення зв'язку між подіями у 2014 році на Донбасі з сучасними бойовими діями по всій країні, можна стверджувати, що події у 2014 році були початком великих російських наступів на Україну, які відбуваються і досі.

Ми провели навчальне соціологічне дослідження серед підлітків (учнів 10 та 11 класів Одеського ліцею №16). Мета – з'ясувати їх відношення до бойових дій на Донбасі, а саме: причин, наслідків та зв'язку з теперішньою ситуацією російсько-української війни. В результаті аналізу та обробки емпіричної інформації, виявили наступне: гіпотеза про те, що підлітки мають низький рівень обізнаності з теми бойових дій на Донбасі – спростувалась. Друга гіпотеза щодо того, що респонденти не пов'язують теперішню ситуацію по всій країні, а саме повномасштабне вторгнення, з початком бойових дій на Донбасі у 2014 році, частково підтверджена. Респонденти мають сумніви щодо зв'язку цих подій, думки розділилися майже порівну. Гіпотеза щодо того, що у підлітків підвищився рівень патріотизму, з'явився інтерес до політичного життя, покращилося ставлення до національних символів та своєї нації, але не з 2014, а з 2022 року, підтвердилася. Гіпотеза про те, що через великий потік інформації з різних джерел, респонденти мають зовсім різні думки про причини та наслідки бойових дій на Донбасі з 2014 року й дотепер частково підтвердилася. На щастя, підлітки розуміють, що сприймати інформацію треба екологічно.

На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

- ✓ система освіти надає гарний результат в плані обізнаності дітей з теми бойових дій на Донбасі, правдивих даних та фактів;
- ✓ здебільшого респонденти не пов'язують теперішню ситуацію по всій країні з початком бойових дій на Донбасі у 2014 році; що надає неповноту у картині світу підлітка під час сучасних бойових дій;
- ✓ на щастя, в теперішній ситуації по всій країні є і свої плюси: з початком повномасштабного вторгнення у підлітків зріс рівень патріотизму, з'явився інтерес до політичної сфери, покращилося ставлення до національних символів та своєї нації;
- ✓ змінилися цінності, відношення до життя, підвищився національний дух; вони почали себе відчувати не просто громадянами, а самоідентифікувалися як українці.

Література:

1. Березовенко А. Російсько-українська війна в українському політичному дискурсі. Політичні дослідження. 2021. № 2 (4). С. 97–110. URL: <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/Berezovenko.pdf> (дата звернення: 24.03.2023).
2. Кардаш Д. Війна почалася 9 років тому. Пригадуємо, як це відбувалося - vsim.ua. Всім - Новини Хмельницького. URL: <https://vsim.ua/Retro/viy-na-pochalasya-8-rokiv-tomu-prigaduemo-yak-tse-vidbuvalosya-11533549.html> (дата звернення: 08.04.2023).

3. Кондратенко О. Криза східного вектора зовнішньої політики України. Політичні дослідження. 2022. № 1 (3). С. 138–163. URL: <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/2786-4774-2022-1-7.pdf> (дата звернення: 24.03.2023).
4. Романенко С. Соціокультурний аспект трансформації громадянського общества України. Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2015. № 2. С. 95–102. URL: http://perspektyvy.pdpu.od.ua/2_2015/18.pdf (дата звернення: 24.03.2023).
5. Рубан О. Філософський аналіз феномену безпеки у бутті людини в умовах війни, гендерна складова. Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2022. № 3. С. 12–17. URL: http://perspektyvy.pdpu.od.ua/3_2022/2.pdf (дата звернення: 24.03.2023).
6. Учасники проєктів Вікімедіа. Донбас. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Донбас> (дата звернення: 08.04.2023).
7. Федоренко В. Військово-правове виховання військовослужбовців в умовах проведення антитерористичної операції в контексті соціально-філософського аналізу. Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2015. № 2. С. 132–140. URL: http://perspektyvy.pdpu.od.ua/2_2015/23.pdf (дата звернення: 24.03.2023).
8. Шабанов М. Міський політичний режим у контексті сучасних цивілізаційних змін. Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2015. № 2. С. 150–157. URL: http://perspektyvy.pdpu.od.ua/2_2015/25.pdf (дата звернення: 24.03.2023).